

Azınlıkça Dergisi

Sayı: 42 - Aralık 2008

Herkül Millas

Bu iki konu arada gündeme gelmekte ve tartışılmaktadır. Din dersi konusunda başlıca dört öneri söz konusu: a) Okullarda ülkenin yaygın ya da egemen dini bütün öğrencilere öğretilsin, b) Okullarda isteyen bu dersi alsın istemeyen almasın, c) Okullarda belli bir din öğretilmesin, bunun yerine bütün dinler için bilgi verilsin ve ahlak konuları vurgulansın, d) Din dersleri okullarda hiç okutulmasın ve isteyen dinini kendi din adamlarından öğrensin.

Her önerinin ayrıntılı varyasyonları da var. Örneğin, bu dersi seçmek istemeyen, nedeni de bildirecek mi, başvurmayı öğrenci mi yapacak yoksa anne babası mı, gibi. Ama şimdilik bu ayrıntılara girmeyeyim.

Dini bayramlardaki tatiller konusunda da tartışmalar var. Azınlıklar kendi tatillerini yapsın, her dini cemaat kendi bayram gününde tatil hakkı olsun deniliyor. Türkiye’de bir yanda bu yaklaşıma sıcak bakılıyor bir yanda da bu ‘hakkın’ hangi azınlık guruplarını içereceği tartışma konusu oluyor.

Bütün bu tartışmaların berisinde bir varsayım ve anlayış gizli. ‘Gizli’ diyorum çünkü bu varsayımlar tartışılmıyor, gündeme gelmiyor. Sanki bazı konularda toplum içinde bir konsensüs sağlanmış ve tartışılacak bir konu yokmuş gibi davranılıyor. En başta bazı kimseler ‘din gurupları’ derken akıllarındaki şemaları kastediyorlar. Onlar din olarak ne algılıyorlarsa, gerçeğin de bu olduğuna inanmaktadırlar. Bu insanlar ülke yönetiminde söz sahibi iseler, sonunda da kendi görüşlerini bütün topluma kabul ettirmek istemektedirler. Aslında bu insanların hakkını yememek de gerek, çünkü samimi olarak dinlerin kafalarındaki şemaya göre sınıflandırılmasının gereğine inanıyorlar. Bu düşüncelerinin berisinde ne kötü niyet, ne de iki yüzlülük vardır (Hoş, böyleleri de vardır kuşkusuz).

Buna örnek olarak Türkiye’deki tartışmalara bakalım. Söz dönüp dolaşıp azınlıkların din eğitimine ya da bayramlarında yapacakları tatile gelince Ermeniler, Yahudiler, Rumlar diye sınıflamaları duyuyor ve okuyoruz. Oysa din gurupları resmi antlaşmaların, hukuki metinlerin, nüfustaki kayıtların lafzına göre sınıflamak yeni haksızlıklar doğurmaktadır. Örneğin bütün Rumların aynı dini bayramları izlediklerini kim ve hangi yetki ile kararlaştıracak? Örneğin,

Rumlar arasında 'Eski Takvimi' izleyen ve bayram günlerini ona göre saptayan bir kesim vardır. Eğer resmi ve 'çoğunluğu' temsil edenlere sorulursa bu kez de azınlığın azınlığı olan bu kesimin hakkı ihlal edilecek. Bildiğim kadarıyla Ermeniler arasında da farklı mezhepte insanlar var. Müslümanlar da (bunlara da Gayri Gayri-Müslimler diyebiliriz) keza, bir çok guruptan oluşur. Örnek bile vermek istemiyorum çünkü bu konuda konuşmak bile sorun.

Devlet yetkililerinin ya da egemen güç kaynaklarının insan guruplarını kendi anlayışlarına göre sınıflamaları ve ona göre dini eğitim vermeleri ya da tatil bağışlamaları keyfi olması bir yana haksızlıktır da. Hiçbir yetkili kimin hangi inanç gurubunda olduğuna karar veremez, vermemelidir ve hele verememelidir. İnanç ve inancın toplumca tanınması devlet ve otorite işi değildir. Hoşgörü ya da laiklik diye dövünenlerin de bunu anlamaları ve ona göre davranmaları gerekir. Dini tercih kişisel bir haktır. Hangi dini cemaate dahil olunacağı da kişisel bir hak olduğu gibi.

Bu konularla ilişkili ikinci ilke, kimseden inancını açıklaması da istenemez olduğudur. 'İnancını söyle, eğitimi ve tatilini ayarlayayım' anlayışı da çok sorunludur. İnancın açıklanmasını gerektiren her uygulama insan haklarının ihlalidir (en azından AB çerçevesinde). Bundan dolayı din eğitimi ve dini tatiller konusunda çelişkiler içermeyen uygulamalara gitmek gerekmektedir. Örneğin Yunanistan'da uygulanmak istenen, 'dini farklılığını söyle seni din dersinden muaf tutalım' anlayışı düpedüz insan hakları ihlalidir. Bir kimsenin (öğrencinin ya da anne babanın) günümüzde inancını açıklama durumunda kalması toplumsal bir ayıptır da. Bütün bunların ışığında yapılabilecekler bellidir. Din dersleri konusunda en radikal çözüm din eğitimi her din gurubuna bırakmak ve devlet okullarının ve devletin aradan çıkmasıdır. Yok eğer din dersleri okullarda okutulması devam edecekse, bu kez de her öğrencinin (reşit olmadığı durumda da anne babasının) okulların sunduğu din dersini alıp almaması konusunda, hiçbir gerekçe göstermeden, isteğini beyan etmesinin yeterli sayılmalıdır.

Dindarların tatilleri konusu daha kolay halledebilir. Yetkililer bütün öğrenciler için bayram tatili olarak belli sayıda tatil gününü saptayabilir. Öğrenciler yıl içinde hangi günlerde bu tatillerini kullanacaklarını belirlerler. Birkaç günlük tatil haklarını kullanırlar. Bu uygulama ile ne dinlerini ve inançlarını ne de dinsizliklerini beyan etme durumunda da kalmazlar. Doğal olarak bu yol seçildiğinde ve ilan edilen ilkelerle tutarlı olmak için, 'laik devletin' okulları ayrıca 'resmi' (her ne demekse) dini bayramlarda bütün ülke çapında tatil yapmamaları gerekir.

Bu çözümlerin uygulanmasının karşısında engel olarak iki yüzlülük ve samimiyetsizlik vardır. Kimi yetkililer bahaneler uydurarak bu tür köklü çözümlere karşı çıkıyorlar. Çünkü onların kafasında ya belli anlayışları ve inancı çocukların kafasına yerleştirme niyeti vardır, ya yurttaşlara ve azınlıklara haklar tanımak istememektedirler, ya da çoğunluğu rahatsız edip oy kaybetme kaygısı içindedirler. Nispeten kolay olan çözümlere gitmek yerine döne dolaşa aynı şeylerin tartışılıyor olmasının nedeni de budur. Yine bu yüzden, herhalde bu konular uzun süre tartışılacak, yarım yamalak çözümlere gidilecektir. Bu tür tutuma eskiden idare-i maslahat denirdi. Şimdi göz boyamak deniyor galiba.